

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความต้องการการนิเทศของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับ
ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา
 - 1.2 ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา
 - 1.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
 - 1.4 กิจกรรมการนิเทศการศึกษา
2. การศึกษาความต้องการ
 - 2.1 ความหมายของความต้องการ
 - 2.2 ประเภทของความต้องการ
 - 2.3 วิธีศึกษาความต้องการและการประเมินความต้องการ
3. สมรรถภาพของครูผู้สอน
4. สมรรถภาพของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา
 - 4.1 สมรรถภาพด้านความรู้
 - 4.2 สมรรถภาพด้านทักษะ
 - 4.3 สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ
5. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นของครูผู้สอน
ระดับก่อนประถมศึกษา
 - 5.1 ความรู้ด้านเนื้อหาวิชา
 - 5.2 ความรู้ด้านวิชาชีพครู
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การนิเทศการศึกษา

1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา (Educational Supervision) มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

กิตติมา ปรีดีติติก (2532) กล่าวว่า การนิเทศศึกษาน่าจะหมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำและให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) เห็นว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

สังัด อุทรานันท์ (2525) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า คือ การช่วยเหลือ การแนะนำ การชี้แจง การบริการ การปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

ชาญชัย อาจิณเสมาจาร (2525) ให้คำจำกัดความของการนิเทศการศึกษาว่าคือ กระบวนการสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่งในการให้คำแนะนำ และการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครูและนักเรียน เพื่อการปรับปรุงตัวเองของเขาเองและสภาพการเรียน-การสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์

อุทัย ธรรมเตโช (2531) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือความพยายามทุกวิถีทางของผู้บริหารการศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ในการอบรมแนะนำให้แก่ครู หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้พัฒนาตนเองให้เจริญงอกงามในอาชีพทางการศึกษา เพื่อให้ช่วย

พัฒนาหลักสูตร พัฒนาครู ช่วยเลือกและผสมปรับปรุงวิธีการสอน ช่วยเลือกและปรับปรุงการประเมินผลการเรียนการสอน

นักศึกษาต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

ไวส์ และ โลเวลล์ (Wiles and Lovell, 1983) กล่าวถึงการนิเทศการศึกษา คือ ระบบพฤติกรรมขององค์การ ซึ่งเป็นการทำงานที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการสอนของครูในระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนแก่นักเรียนให้ดีขึ้น

แฮร์ริส (Harris, 1975) ได้กล่าวถึง ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึง สิ่งที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะคงไว้ เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง การดำเนินการเรียนการสอนในโรงเรียน มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในด้านการสอนเป็นสำคัญ

จากคำจำกัดความของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการศึกษา เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพทางการศึกษา

1.2 ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษามีความสำคัญ และจำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก จากเหตุผลของนักการศึกษาหลายท่าน ดังนี้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) กล่าวถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษา ด้วยเหตุผลต่อไปนี้ คือ

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Social change) ผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ต้องทำตัวเป็นการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยทำการร่วมกับครูอาจารย์ คณะครู และคณะบุคคล

2. การผลิตครู สถาบันผลิตครูบางแห่งไม่สามารถผลิตครูที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เมื่อครูอาจารย์ไปทำงานในโรงเรียนแล้วต้องมีการฝึกอบรมครูประจำการ

(Inservice Training) อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ครูเป็นผู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. มาตรฐานการศึกษา (Standardization) ในการรักษามาตรฐานของการศึกษานั้น จะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ โดยเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้มาทำงาน และช่วยนิเทศความรู้ใหม่ให้แก่ครูประจำการ

ธีรวรรณ นิช่างทอง (2529) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษาเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเหลือครู ในการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้วิชาชีพมีความเจริญก้าวหน้า และเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ วิจิตร วรุตบางกูร และคณะ (2524) กล่าวว่า ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษาในระบบการศึกษา เนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น ในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
3. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้อำนวยการ โดยเฉพาะ จึงทำให้แก้ปัญหาได้สำเร็จลุล่วง
4. การศึกษาของประเทศไทย ไม่อาจจะรักษามาตรฐานไว้ได้ จะต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา

ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2525) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศดังนี้

1. การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและยุ่งยาก จำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ เพื่อให้การให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน

2. การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม ครูจะต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอในขณะที่ทำงาน ในสถานการณ์จริง

3. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน

4. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การนิเทศการศึกษาจึงมีความจำเป็นสำหรับการพัฒนาการศึกษา เพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ครูผู้สอนก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2528) มีดังนี้

1. เพื่อให้การบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนมีรูปแบบและทิศทางเดียวกัน
2. เพื่อแนะแนวทางแก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาให้เข้าใจตรงกัน เรื่องจุดหมายการจัดกิจกรรม การผลิตสื่อการเรียนการสอน และการบริหารระดับก่อนประถมศึกษา
3. เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาให้สามารถใช้คู่มือครู แผนการสอน และวัสดุประกอบการเรียนการสอนได้ถูกต้องและมีประโยชน์สูงสุด
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา
5. สนับสนุน ส่งเสริม การสอนระดับก่อนประถมศึกษาให้ตรงตามความต้องการและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน
6. เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา และแนะนำข้อที่ควรแก้ไขตามความเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป ก็คือ การนิเทศการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนมากมีความรู้ไม่เพียงพอและขาดประสบการณ์ การนิเทศการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาจึงต้องมุ่งให้ความช่วยเหลือครูผู้สอนให้ตรงกับความต้องการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น และบรรลุผลตามความมุ่งหมาย แต่ในการดำเนินการโครงการนิเทศใด ๆ ก็ตาม จะมีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนอยู่ และขั้นตอนแรกในการดำเนินงานได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการนิเทศ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการกำหนดจุดมุ่งหมาย และกิจกรรมในการนิเทศต่อไป

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

ซารี มณีศรี (2527) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือครูให้สอนดีขึ้น ช่วยเด็กให้เรียนดีขึ้น และปรับปรุงให้ดีขึ้น

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) กล่าวว่าไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคน พัฒนาคู ช่วยเหลือครู ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนางานด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การศึกษา ช่วยประสานงาน และความร่วมมือให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังจะสร้างความมั่นคงในอาชีพครู สร้างสรรค์กำลังใจให้แก่ครู เพื่อจะได้ร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้เกิดพัฒนาการตามความมุ่งหมายของการศึกษา

สำหรับจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา กระทรวง-ศึกษาธิการ (2528) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร โรงเรียน ใช้ประกอบในการวางแผนงานบริหารและวิชาการ
2. เพื่อให้ครูระดับก่อนประถมศึกษาจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้
3. เพื่อให้ครูระดับก่อนประถมศึกษาตระหนักถึงปัญหา เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา และให้สามารถแก้ปัญหาได้
4. เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และให้กำลังใจแก่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา
5. เพื่อให้เกิดความร่วมมือและประสานงานกัน เป็นอย่างดีระหว่าง โรงเรียน และชุมชน
6. เพื่อควบคุมมาตรฐานและพัฒนางาน ในด้านระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมการนิเทศการศึกษา

จุดมุ่งหมายสำคัญของการนิเทศการศึกษา คือ ช่วยพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้นผู้นิเทศควรจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของครูผู้สอน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศดังนี้

แฮร์ริส (Harris, อ้างถึงใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ 2536) ได้เสนอกิจกรรมการนิเทศไว้ดังนี้

1. การบรรยาย (Lecturing) เหมาะสมสำหรับกิจกรรมในการถ่ายทอด-ความรู้ สามารถจัดให้กับกลุ่มสมาชิกทุกขนาด กิจกรรมบรรยายไม่เหมาะที่จะใช้ในการเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม และค่านิยม
2. การบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ (Visualized Lecturing) ในการบรรยาย อาจจะใช้สไลด์ ภาพ หรือสิ่งอื่น ๆ ประกอบ ทำให้ผู้ฟังเกิดประสบการณ์มากกว่า การบรรยายธรรมดา กิจกรรมนี้เหมาะสมสำหรับการถ่ายทอดความรู้

3. การประชุมกลุ่ม (Panel) สามารถจัดได้หลายลักษณะ เช่น การประชุมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ การชุมนุมอภิปราย การประชุมเชิงวิชาการ

4. การดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ (Viewing Film or Television) กิจกรรมนี้คล้ายคลึงกับการบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ

5. การฟังเทป วิทยุ หรือเครื่องบันทึกเสียง (Listening to tape, radio, or recordings) กิจกรรมนี้เป็นการใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการเสนอความคิดเห็น แนวคิดต่าง ๆ แก่บุคคลคนเดียวหรือหลายคน เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะต่าง ๆ

6. การจัดนิทรรศการ อุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ (Exhibiting materials and equipment) กิจกรรมนี้ช่วยในการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงาน และการปรับปรุงงานด้านอุปกรณ์การจัดนิทรรศการ การจัดนิทรรศการจะบังเกิดผลดีมากขึ้น ถ้ามีกิจกรรมอื่น ๆ เสริมด้วย

7. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน (Observing in Classroom) เป็นกิจกรรมการสังเกตการสอนเพื่อวิเคราะห์การสอนของครู การสังเกตชั้นเรียนจะทำให้ศึกษานิเทศก์ได้ทราบปัญหาของครู และสิ่งที่เกิดขึ้นทำให้สามารถตัดสินใจในการจัดการอบรม และปรับปรุงหลักสูตรได้

8. การสาธิต (Demonstrating) เป็นกิจกรรมที่จัดเตรียมเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามลำดับ แล้วสาธิตแก่ผู้ชม การสาธิตได้เตรียมสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้สมจริงที่สุด การสาธิตจะได้ผลดีถ้าหากผู้ชมได้มีการสังเกตอย่างเป็นระบบ และมีกิจกรรมหลังการสาธิต เช่น การอภิปราย การฉายวีดีโอเทปที่บันทึกไว้

9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviewing) กิจกรรมนี้ไม่เหมาะในการใช้เป็นกิจกรรมการเปลี่ยนทัศนคติ แต่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนตัวของผู้รับการสัมภาษณ์

10. การสัมภาษณ์เฉพาะจุด (Focused Interviewing) เป็นกิจกรรมกึ่งมีโครงสร้าง กิจกรรมนี้ตรงกับสถานการณ์ในการนิเทศการศึกษา คือ การสังเกตการสอนของครู เพราะถ้ามีวิธีการสังเกตการสอนอย่างมีระบบ ศึกษานิเทศก์จะสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายในห้องเรียน พัฒนาคู่มือในการสัมภาษณ์ และมุ่งให้ครูได้คิดถึงประสบการณ์การสอนของตนเอง ซึ่งจะมีคุณค่าสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมที่เด่นชัดในชั้นเรียนของครู

11. การสัมภาษณ์ทางอ้อม (Nondirective Interviewing) จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ การรับฟังครูที่มีปัญหา อภิปรายสิ่งต่าง ๆ ในทัศนะของเขาเอง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อสิ่งนั้น ๆ

12. การอภิปราย (Discussing) เป็นกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยที่ให้ผลทางด้านประสบการณ์แก่ผู้เข้าร่วมอภิปรายในระดับกลาง เนื่องจากผู้ร่วมกิจกรรมได้มีการปฏิสัมพันธ์กันทั้งด้านการพูด และลักษณะท่าทาง

13. การอ่าน (Reading) การอ่านในเชิงของกิจกรรมการนิเทศที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพื่อนำกิจกรรมการอ่านเข้ามาเป็นกิจกรรมการพัฒนาคุศลากรภายในโรงเรียน

14. การวิเคราะห์และการคาดคะเน (Analyzing and Calculation) ในปัจจุบันกิจกรรมนี้มีความสำคัญสำหรับศึกษานิเทศก์มากกว่าแต่ก่อน เนื่องจากความต้องการการวัดผลที่เป็นระบบเกี่ยวกับโครงการพิเศษต่าง ๆ และความต้องการคำอธิบายในด้านการศึกษา

15. การระดมสมอง (Brainstorming) กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้เกิดแนวคิดทางเลือก และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับหัวข้อหรือสิ่งที่กำหนดให้ได้จำนวนมากที่สุด ในช่วงเวลาที่สั้นที่สุด สมาชิกจะมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นต่อหัวข้อที่กำหนด โดยไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์หรือวิเคราะห์

16. การบันทึกวิดีโอเทปและการถ่ายภาพ (Vidiotaping and Photograpting) เป็นกิจกรรมที่ให้ผลดีในการนิเทศการศึกษา เพราะสามารถบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้ และสามารถฉายซ้ำ ลบ และนำมาใช้ใหม่ซึ่งให้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร การวัดผล การพัฒนาคุศลากร และการประชาสัมพันธ์

17. การใช้เครื่องมือทดสอบ (Instrumenting and Testing) กิจกรรมนี้ต้องอาศัยเครื่องมือ เช่น ข้อทดสอบ ข้อสอบถามที่มีการโต้ตอบ อัตราส่วนประมาณค่าและวิธีการอื่น ๆ ที่จะได้มาซึ่งข้อมูล

18. การประชุม 6-6 (Buzz Session) กิจกรรมนี้ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มย่อยที่เข้ากลุ่มเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนดให้ ลักษณะของการอภิปรายอยู่ในลักษณะของการพูดนิมโนในเวลาที่กำหนด เป็นการแสดงความคิดเห็นที่ยึดเอาหัวข้อที่กำหนดให้เป็นหลัก

19. ทักษะศึกษา (Field Trips) การทัศนศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ครูเห็นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอื่น ๆ การทัศนศึกษามักจะไม่มีค่าธรรมเนียม หรือสังเกตการสอน เป็นเพียงแต่การดูบรรยากาศโดยทั่วไป คุณค่าของการทัศนศึกษามี 2 อย่าง คือ แนวทางในการทำงานใหม่สำหรับครู เมื่อเห็นว่าตนไม่มีความสามารถในการสอน และการคัดเลือกคนที่มีความสามารถและเด่นมาก มาทำหน้าที่สอนหรือผู้บริหาร

20. การเยี่ยมชม (Intervisiting) ส่วนมากเป็นกิจกรรมเดี่ยว คือ ครูคนหนึ่ง ไปเยี่ยมชมครูอีกคนหนึ่ง ก่อนการเยี่ยมชมควรมีการคัดเลือกบุคคลที่มีลักษณะในการสอนเป็นอย่างดีเป็นผู้สอน รวมทั้งตั้งจุดมุ่งหมายในการเยี่ยมชมเรียนให้ชัดเจนว่า ผู้เยี่ยมชมต้องการอะไร

21. การแสดงบทบาทสมมติ (Roleplaying) การแสดงบทบาทสมมติ ทำให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงคำพูดและการแสดง กิจกรรมนี้ใช้ได้กับทุกระดับชั้น เมื่อจบการแสดงแล้ว ควรมีการวิเคราะห์วิจารณ์บทบาทเหล่านั้น กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาทักษะ และการหยั่งรู้สถานการณ์ที่ซับซ้อนในงานวิชาชีพที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพของบุคคล

22. การเขียน (Writing) กิจกรรมนี้ประกอบด้วยสาส์นการนิเทศการศึกษา คู่มือ หลักสูตร รายวิชาที่เรียน จุดสำคัญของกิจกรรมนี้ คือ การสื่อสารกับโรงเรียน การเขียนนั้นผู้เขียนจะต้องมีความสามารถที่จะสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นได้ทราบ

23. การฝึกปฏิบัติจริง (Guided Practice) เป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือกิจกรรมกลุ่มย่อยที่เน้นการกระทำมากกว่าการพูด การฝึกปฏิบัติจริงนี้ ฝึกจากกิจกรรมที่กำหนดขึ้น นอกเหนือไปจากบทเรียน จึงทำให้ผู้ฝึกไม่ต้องถูกบังคับให้อยู่ในขอบเขตของสถานการณ์ในชีวิตจริง การฝึกปฏิบัติเหมาะสมในการพัฒนาทักษะและแก้ปัญหารายบุคคล แต่ปัญหาในการใช้กิจกรรมนี้ก็ คือ เป็นการสิ้นเปลืองมาก

สำหรับ หนังสือ หัตถาคนทร์ (2524) เสนอกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการนิเทศครูผู้สอนไว้ดังนี้

1. การประชุมชี้แจงหรืออภิปรายในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียน-การสอน เช่น เรื่องจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดทางการศึกษา

2. ทาทางให้ครูได้อ่านนิตยสารทางวิชาการ เช่น การจัดนิตยสารเหล่านี้ไว้
อ่านหรือจัดเวรให้ครูแต่ละคนเสนอผลที่ได้จากการอ่าน พร้อมทั้งวิจารณ์บทความต่าง ๆ ต่อ
ที่ประชุมในหมวดวิชาหรือในโรงเรียน
3. สนับสนุนให้มีการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
การเรียนการสอน และการวัดผล ในระยะก่อนเปิดภาคเรียน เช่น การช่วยกันจัดทำ
โครงการสอน การวิเคราะห์หลักสูตรออกมาในรูปจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เป็นต้น
4. สนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action Research) การวิจัยเชิงปฏิบัติ
หมายถึง การค้นคว้าความเป็นไปได้ของงานที่ได้กระทำไปแล้ว ความจริงที่ได้พบว่าย่อมจะ
นำไปสู่การรู้จักตัวเองดีขึ้น และย่อมจะเป็นรากฐานในการที่จะปรับตัวเองหรือการทำงาน
หรือแม้แต่จุดมุ่งหมายบางอย่างให้ดีขึ้น
5. การสาธิตการสอน ซึ่งอาจจะกระทำโดยผู้นิเทศในโรงเรียนนั้น หรืออาจเชิญ
วิทยากรจากที่อื่นก็ได้ แต่จะให้ดีแล้ว ครูที่ทำหน้าที่นิเทศนั้นไม่ใช่เก่งแต่พูดเท่านั้น แต่อย่างไร
ก็ตาม ปัญหาบางเรื่องที่ครูนำมาปรึกษาอาจจะเกินความสามารถของผู้ทำหน้าที่นิเทศใน
โรงเรียน ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ควรจะรับความจริง และหาทางช่วยเหลือจากวิทยากรภายนอก
6. การไปดูการสอนของครูในโอกาสอันควร โดยเฉพาะครูใหม่ ปัญหาในเรื่องนี้
อยู่ที่ว่าจะทำอย่างไร ครูจึงจะไม่เกิดความรู้สึกว่าผู้นิเทศไปคอยจับผิดในการทำการสอน วิธี
แก้ปัญหาอย่างหนึ่งในเรื่องนี้ก็คือ ความพยายามทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่ามีปัญหาในการสอน
และต้องการความช่วยเหลือ แนะนำ เพื่อที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น

การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนจึงมีความสำคัญในการปรับพฤติกรรมการสอน
ของครู ฉะนั้นผู้ที่มีหน้าที่นิเทศการสอนจึงควรที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความจำเป็น
และความต้องการของครู แต่ทั้งนี้ควรจะได้รู้ถึงความต้องการในการนิเทศการสอนของครูว่า
ครูมีความต้องการในเรื่องใดมากน้อยเพียงใด

2. การศึกษาความต้องการ

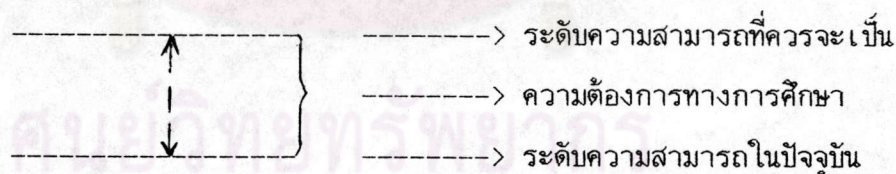
2.1 ความหมายของความต้องการ (Need) นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้
ความหมายไว้หลายประเด็นด้วยกัน ประกอบด้วย

สตัฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam and Others, 1985) ได้ให้คำนิยามว่า Needs คือ บางสิ่งบางอย่างที่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองหรือเกิดประโยชน์หากได้รับการตอบสนอง ภายใต้เหตุผลความจำเป็นที่ชัดเจน

คอฟแมน และ อิงลิช (Kaufman and English, 1979) ได้ให้ความหมายของความต้องการ (Need) ว่า หมายถึง ช่องว่าง (Gap) ระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กับผลผลิตที่เราต้องการ โดยนำช่องว่างที่ได้รับมาจัดลำดับความสำคัญแล้วเลือกเอาสิ่งที่สำคัญที่สุด เป็นความต้องการที่จะกระทำก่อน

แมกนีย์ล (McNeil, 1977) ได้ให้ความหมายของความต้องการ (Need) ว่าหมายถึง สภาพการณ์ที่มีความไม่สอดคล้องกันระหว่างพฤติกรรมหรือเจตคติของผู้เรียนในสถานะที่ยอมรับกับสถานะที่ได้จากการสังเกต

โนลล์ (Knowled, อ้างถึงใน รัตนา นุ่มไพศาล 2528) อธิบายความต้องการทางการศึกษาว่า เป็นความแตกต่างระหว่างระดับความสามารถในปัจจุบันกับระดับความสามารถที่สูงกว่า ในอันที่จะกระทำการใด ๆ ให้ประสบผลตามที่ตัวเองส่วนหนึ่งขององค์กรส่วนหนึ่ง และสังคมอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้กำหนด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ช่องว่างระหว่างแรงบันดาลใจกับความเป็นจริงของคนหนึ่ง ดังแผนภูมิข้างล่างนี้

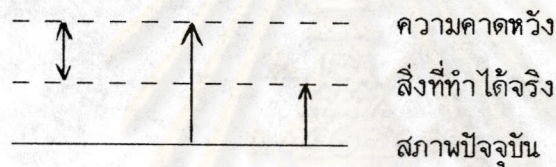

ความสามารถในที่นี้ รวมรวมถึง ความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และการประสบผลสำเร็จ ผู้ใดก็ตามที่สามารถบอกได้ว่า ความสามารถจริง ๆ ของเขาควรจะเป็นเช่นไร และความสามารถในขณะนั้นมีอยู่แค่ไหน อย่างชัดเจนแล้วผู้นั้นก็สามารถจะรู้ความต้องการทางการศึกษาคืออะไร และถ้าเขารู้แน่ชัดว่า ความต้องการทางการศึกษาคืออะไรแล้ว ผู้นั้นก็จะมีแรงเร้าที่อยากจะเรียนมากขึ้น และถ้าความต้องการของผู้นั้นสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร สังคมที่มีต่อเขาแล้ว ก็ยิ่งจะเป็นเครื่องสนับสนุนให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สัททนต์ พินบูลย์ (2535) กล่าวว่า ความต้องการ คือ เงื่อนไขความ-
ไม่สอดคล้องระหว่างสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (Actual Conditions) กับสภาพที่ควรจะเป็น
หรือสภาพที่ต้องการ (Desired Conditions) เป็นสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการ-
ตอบสนอง หรือดำเนินการแก้ไข

เจษฎา แซ่มประเสริฐ (2534) ให้ความหมายของคำว่า ความต้องการ
ว่าหมายถึง กระบวนการหรือวิธีการหาปัญหาหรือสิ่งที่ยังบกพร่องที่ทำให้งานไม่บรรลุตาม
เป้าหมายที่ต้องการจากสภาพที่ควรจะเป็น

ในการพิจารณาคำว่าสิ่งใดคือปัญหานั้น พิจารณาจากความแตกต่างระหว่าง
ความคาดหวังกับสิ่งที่ทำได้จริงของหน่วยงาน แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

สัททนต์ มนัสไพบูลย์ (1983) ได้สรุปความต้องการออกเป็น 2 อย่าง คือ

1. ความต้องการที่มีจุดมุ่งหมายในการวัดที่แน่นอน (Objective Need) หมายถึง ความขาดแคลนหรือช่องว่างระหว่างมาตรฐานที่ปรารถนา หรือสิ่งที่ควรจะเป็น มาตรฐานที่เป็นจริง
2. ความต้องการที่แท้จริง (Felt Need) หมายถึง ความต้องการที่เกิดจากการแสดงออกมาโดยกลุ่มบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะเป็นแต่ละบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนจนการอภิปรายของกลุ่ม

จากความหมายของความต้องการ (Need) ตามที่นักการศึกษาได้ให้
ความหมายไว้ สรุปได้ว่า ความต้องการ คือ สภาพการณ์ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่ครุมีอยู่
ด้านความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติในการเรียนการสอน กับสิ่งที่จุดประสงค์ตั้งใจ

2.2 ประเภทของความต้องการ

มีผู้เสนอแนวคิดในการจำแนกประเภทของความต้องการไว้ดังนี้

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam and Others, 1985) ได้จำแนกประเภทของความต้องการจำเป็นออกเป็น 4 ทศณะ คือ

1. ทศณะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความไม่สอดคล้อง (The Discerepancy View) ตามทศณะนี้ คือ ความไม่สอดคล้องระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น
2. ทศณะเชิงประชาธิปไตย (The Democratic View) จะเน้นการศึกษาตามต้องการ ตามการรับรู้ของกลุ่มบุคคลอ้างอิงที่สำคัญ ๆ ขององค์การนั้น ๆ และถือเอาความต้องการของบุคคลเหล่านั้นเป็นความต้องการขององค์การ
3. ทศณะเชิงวิเคราะห์ (The Analytic View) จะเน้นการรวบรวมปัญหาอย่างเป็นระบบ และแก้ปัญหาอย่างมีแบบแผน
4. ทศณะเชิงวินิจฉัยวิเคราะห์ (The Diagnostic View) กลุ่มนี้จะมองความต้องการจำเป็นในลักษณะของความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งถ้าขาดหายไปหรือไม่ได้รับการตอบสนองแล้วจะเกิดความเสียหาย หรือเกิดอันตราย

โมโรนี (Moroney, อ้างถึงใน เสาวณีย์ พนชโยวาท 2535) ได้จำแนกความต้องการออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. Normative Needs เป็นความต้องการที่ยึดมาตรฐานที่ชัดเจน เป็นตัวเปรียบเทียบ เช่น อัตราส่วนครูต่อนักเรียน
2. Perceived Needs เป็นความต้องการตามการรับรู้ของบุคคล
3. Expressed Needs เป็นภาวะของความต้องการ ที่แสดงให้เห็นโดยจำนวนผู้แสดงความต้องการ หรืออยู่ในสภาวะที่เป็นปัญหา
4. Relative Needs ได้จากการพิจารณาการได้รับบริการ ในเขตพื้นที่ต่างกัน เป็นการพิจารณาในแง่ของความเท่าเทียมกันของการได้รับบริการ

การจำแนกประเภทของความต้องการ มีประโยชน์อย่างยิ่งในการพิจารณากระบวนการประเมินความต้องการ เพื่อหาวิธีการแก้ไขและดำเนินการแก้ไขจากสภาพที่เป็นจริง ไปสู่สภาพที่ควรเป็น

2.3 การประเมินความต้องการและวิธีการศึกษาความต้องการ

คอฟแมน และ อิงลิช (Kaufman and English 1979) ได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการ

1. การประเมินความต้องการ เป็นกระบวนการหาความต้องการทำยสุด (หรือผลผลิต : out put, product, result)
2. การประเมินความต้องการ เป็นกระบวนการทดลอง สังเกต ที่ต้องการหาผลผลิต โดยมีเกณฑ์ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนา และเปรียบเทียบด้านหลักสูตร
3. การประเมินความต้องการ เป็นกระบวนการหาความเชื่อมั่นของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ข้อทดสอบมาตรฐานและ/หรือข้อทดสอบอิงเกณฑ์ว่ามีความเหมาะสม
4. การประเมินความต้องการ เป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความต้องการระหว่างผลที่ได้กับผลที่ต้องการ โดยเรียงลำดับความต้องการสูงสุดและเลือกนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกระบวนการจัดการ

ขั้นตอนการหาความต้องการ

สุวิมล ว่องวานิช (2531) ได้เสนอแนวในการประเมินความต้องการ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. พยายามกำหนดสิ่งที่มุ่งหวัง (what should be)
2. พยายามวัดสถานการณ์หรือสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (what is)
3. หาความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และข้อ 2
4. ศึกษาสาเหตุหรือเหตุผลที่ทำให้เกิดความแตกต่าง (ปัญหา) ในข้อ 3
5. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา

คอฟแมน และ อิงลิช (Kaufman and English, 1979) ได้เสนอการวางแผนอย่างละเอียด ในการหาความต้องการประกอบด้วยขั้นตอนทั่ว ๆ ไป 14 ขั้นตอน ดังนี้

1. วางแผนเพื่อที่จะทำแผน : กำหนดวิธีการและจุดประสงค์ การเตรียมการ ซึ่งรวมไปถึงกำหนดเวลา แหล่งวิทยากร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2. ที่มาของจุดหมาย : ขอร้องผู้เชี่ยวชาญ (ผู้ที่มีความรู้) ในการกำหนดผลผลิตทางการศึกษาว่าเป็นที่พอใจหรือไม่
3. ความสมบูรณ์ของจุดหมาย : หาความเชื่อมั่นโดยถามนักศึกษาและที่ไม่ใช่ นักศึกษาว่า จุดหมายเหมาะสมหรือไม่
4. การจัดลำดับความสำคัญของจุดหมาย : สุ่มประชากรที่มีนักเรียน นักศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง กับโรงเรียน ให้ช่วยเรียงลำดับตำแหน่งของจุดหมาย
5. ติความจุดหมาย : ข้อความของจุดหมายต้องเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่วัดได้
6. ความสมบูรณ์เชื่อมั่นของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม : การแปลงจุดมุ่งหมาย เป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมต้องถูกต้องและเฉพาะเจาะจง
7. จัดลำดับของจุดหมายอีกครั้งหนึ่ง : พิจารณาจุดหมายจากผลการสุ่มอีกครั้งหนึ่งในขั้นที่ 3 ส่วนขั้นที่ 3 จะทำอีกครั้งก็ได้ถ้าต้องการ
8. กำหนดข้อมูลนำเข้าในจุดหมาย : กำหนดจุดประสงค์ในอนาคต ใช้เทคนิคเดลฟาย (The Delphi Technique) โดยการทำนายทิศทาง (การศึกษา) ในอนาคต เพื่อนำไปใช้แยกแยะทำให้จุดหมายทางการศึกษาที่ได้มาจากจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
9. จัดจุดหมายอีกครั้ง : โดยใช้งานวิจัยและการศึกษา วิธีการทำนายได้ เช่น เทคนิคเดลฟาย (The Delphi Technique)
10. เลือกเครื่องมือทดสอบ หรือเทคนิควัดผลเพื่อใช้ในการประเมิน : เครื่องมือที่ใช้ต้องระบุแน่ชัดถึงระดับความสามารถนักเรียน บอกได้ว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอยู่ในระดับที่ต้องการหรือไม่
11. เปรียบเทียบข้อมูล : นำข้อมูลที่รวบรวมเข้าตาราง แผนภูมิ กราฟ ฯลฯ คอฟแมน และ อิงลิช (Kaufman and English) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การประเมินความต้องการเป็นกระบวนการเสนอให้เห็นช่องว่างที่ชัดเจน หรือความแตกต่างระหว่างเกณฑ์ 2 ชุด ข้อมูล สภาพ และผลที่ต้องการในอนาคต และข้อมูลที่เป็นอยู่ ในการเสนอข้อมูลนั้น ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากที่สุดจะถูกแบ่งจัดกลุ่มเพื่อพิจารณาตัดสินในขั้นสุดท้าย
12. เขียนข้อความของความต้องการ

13. จัดลำดับข้อความสำคัญของจุดหมาย : โดยใช้ระดับความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ต้องการกับที่เป็นจริง

14. เขียนข้อความที่เป็นความต้องการ : ซึ่งเป็นขั้นสิ้นสุดของการประเมินความต้องการ

วิธีการศึกษาความต้องการ

การศึกษาหาความต้องการนั้น สามารถศึกษาจากสภาพการณ์ที่ไม่สอดคล้องดังกล่าวข้างต้น อันเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นและจะต้องหาทางแก้ไข เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยใช้วิธีการประเมินความต้องการ (Need Assessment) คอฟแมน และ อิงลิช (Kaufman and English, 1979) ให้ทัศนะว่า การประเมินความต้องการเป็นกระบวนการประเมินช่องว่าง (Gap) ระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ในสภาพปัจจุบัน กับผลผลิตที่เราต้องการ แล้วจัดช่องว่างตามลำดับความสำคัญ เลือกเอาสิ่งที่มีความสำคัญไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการเหล่านั้น

สำหรับการหาความต้องการที่ผู้วิจัยนำมาเป็นหลักการ เพื่อศึกษาถึงความต้องการการนิเทศของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีการศึกษาจากสภาพการณ์ของความไม่สอดคล้อง หรือสภาพการณ์ที่อยู่ระหว่างสิ่งที่ปฏิบัติหรือเข้าใจกันอยู่ในสภาพปัจจุบันกับสิ่งที่เป็จุดประสงค์ที่ควรจะต้องเป็นตามหลักการที่ตั้งไว้ ถ้าสิ่งใดครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจ แสดงว่าสิ่งนั้นเป็นความต้องการ (Need) ของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาที่ต้องการจะได้รับความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้น นั่นคือ ศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ในการนิเทศ จะได้ทำหน้าที่ตรงกับความต้องการของผู้รับการนิเทศอย่างแท้จริง

3. สมรรถภาพของครูผู้สอน (Competencies of Teacher)

ความหมายของสมรรถภาพครู มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของสมรรถภาพครูไว้ดังนี้

เทวี ไวประดับ (2534) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสมรรถภาพครูไว้ว่า สมรรถภาพครูหมายถึง ความสามารถของครูซึ่งแสดงออกในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และ

บุคลิกภาพที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะช่วยส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้นสามารถสังเกตและวัดได้

กษมา สารสมุทร (2524) ให้นิยามของสมรรถภาพว่า คือ ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ ความชำนาญที่ครูแสดงออกให้สังเกตและวัดได้

กมล สุตประเสริฐ และคณะ (2523) ให้ความหมายของสมรรถภาพ หรือสมรรถ-
วิสัยว่า หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ อุบนิสัย
หรือบุคลิกภาพ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความสามารถในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงปรารถนาได้

ชมนันท์ กุญชร ณ อยุธยา (2519) กล่าวว่า สมรรถภาพครู หมายถึง ความรู้
ความสามารถ ความเข้าใจ ความชำนาญ ที่ครูแสดงออกให้สังเกตและวัดได้

โคเกอร์ (Coker, 1976) กล่าวว่า สมรรถภาพครู หมายถึง ความสามารถในการ
การแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ครูที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งได้ เรียกว่ามีสมรรถภาพ
ในด้านนั้น ส่วนครูที่มีสมรรถภาพสูง (Fully Competent teacher) หมายถึง ครูที่ประสบ
ผลสำเร็จในการแก้ปัญหาทุกด้าน

จากเอกสารการวิจัยของวิทยาลัยมิชิแกนสเตท (Proposal Development
team School of Teacher Education Michigan State University, 1975)
รายงานผลจากการที่มหาวิทยาลัยเชิญผู้บริหาร ครูระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา และ
ตัวแทนครูจากชนบทมาประชุมเพื่อหาคำนิยามของสมรรถภาพไว้ดังนี้

1. สมรรถภาพเป็นพฤติกรรมการสอนที่สามารถวัดและสังเกตได้
2. สมรรถภาพทั่วไป (General Competencies) เป็นพฤติกรรมการสอน
ของครูที่มีประสิทธิผล โดยสามารถวัดและสังเกตได้จากการปฏิบัติงานของครู เช่น การสอน
แบบสืบสวนสอบสวน การใช้วิธีผสมที่เหมาะสมกับเด็ก การใช้สื่อการสอนอย่างคุ้มค่า
3. สมรรถภาพของครูอยู่ที่ความสามารถทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมไว้ตามจุด
มุ่งหมายที่ครูได้ตั้งไว้

กู๊ด (Good, 1973) ให้ความหมายของสมรรถภาพว่า คือทักษะ (Skill) มโนทัศน์ (Concept) และทัศนคติ (Attitude) ที่จะต้องมีในการทำงานทุกชนิด และสามารถนำเอาวิธีการและความรู้พื้นฐานไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง

ดอดด์ล (Dodl, 1973) กล่าวว่า สมรรถภาพครู หมายถึง เจตคติ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของครู ที่เอื้ออำนวยต่อความเจริญงอกงามของนักเรียนทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

จากทัศนะต่าง ๆ ที่นักวิชาการและนักการศึกษา ได้ให้ความหมายไว้ สรุปได้ว่า สมรรถภาพครู หมายถึง ความสามารถของครูในด้าน ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สมรรถภาพของครูผู้สอน

กนก ไบบัว (2524) ได้เสนอว่า ครูที่มีสมรรถภาพควรปฏิบัติได้ตามแนวทางต่อไปนี้

1. มีความรู้ในเรื่องที่จะสอน
2. รวบรวมสะสมความรู้ต่าง ๆ
3. ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันเสมอ
4. รู้จักพัฒนาความสามารถในการทำงานของตนเอง
5. ต้องมีความเชื่อมั่นว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดชีวิตของคนเรา
6. เป็นผู้ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในหมู่ผู้เรียน
7. รู้ว่าผู้เรียนต้องการอะไร
8. รู้ว่าผู้เรียนมีความสนใจอะไร
9. เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้
10. เป็นผู้มีความสามารถทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง
11. มีการวางแผนในการเรียนการสอนไว้เป็นอย่างดี
12. มีความเมตตากรุณา
13. มีปรัชญาการศึกษา

14. รู้วิธีการเรียนที่ดี
15. มีความต้องการที่จะสอนอย่างจริงจัง
16. ตระหนักอยู่เสมอว่ายังไม่มีความสมบูรณ์แบบหรือดีพร้อมไปหมด

กมล สุกตประเสริฐ และคณะ (2523) ได้กำหนดสมรรถภาพหรือสมรรถวิสัยของครู เป็น 5 ประเภท คือ

1. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพ หมายถึง คุณสมบัติของครู รวมถึงการแสดง พฤติกรรมทางร่างกาย วาจา อุปนิสัย และเจตคติต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับ
2. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับความรู้ในชุมชนและสิ่งแวดล้อม หมายถึง คุณสมบัติของ ครูที่แสดงถึงการรู้จักชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่
3. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับความรู้ในหลักสูตร ผู้เรียนและโรงเรียน หมายถึง คุณสมบัติที่แสดงถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวป้อน (Input) ที่มีความจำเป็นต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ของครู
4. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับกระบวนการฝึกปฏิบัติ (Process) หมายถึง คุณสมบัติ ของครูที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก
5. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับผลผลิตทางการศึกษา (Product) หมายถึง คุณสมบัติ ที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตร

คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา^๑ (2521) ได้เสนอลักษณะครูที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

1. รักการอ่าน การศึกษา ค้นคว้า วิจัย และทดลองเพื่อที่จะนำผลมาปรับปรุง ตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ
2. มั่นใจ เลื่อมใส ศรัทธาและมีจรรยาบรรณในอาชีพครู
3. มีความเป็นตัวของตัวเอง มีวิจาร์ญาณ และรู้จักไตร่ตรองเหตุผลก่อน ตัดสินใจ กล้าแสดงออกเพื่อเผยแพร่ความคิดเห็น หรือความรู้ใหม่ ๆ ต่อสาธารณะ
4. มีศีลธรรมจรรยา
5. ชยัน มัชยัสถ์ ไม่เห็นแก่ความเจริญทางวัตถุเกินกว่าคุณธรรมและจริยธรรม
6. เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้นำในการเรียน มาเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิด ความคิดริเริ่ม สนับสนุนให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ช่วยแนะนำให้ผู้เรียน

มีหลัก รู้จักวิถีศึกษาค้นคว้าใช้ความคิดอย่างอิสระ และมีเหตุผล ตลอดจนสามารถเลือกทางของตนเองได้

7. ฝึกนักเรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม กล้าแสดงออกและวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎของสังคมในการอยู่ร่วมกัน รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบสิทธิ และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

8. สนใจศึกษาความแตกต่างของศิษย์ และให้ความรัก สนใจ เอาใจใส่โดยเท่าเทียมกัน

9. ค้นคว้าหาความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคน เพื่อหาทางส่งเสริม แนะนำการเลือกวิชา อาชีพได้เหมาะสม

10. ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกฝนคุณธรรมและจริยธรรมมากกว่าวัตถุ รักษาเอกลักษณ์ วัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติอื่น

11. มีความรู้และสนใจในการเกษตร และสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเกษตรในท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี

12. ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติเป็นแบบอย่าง

13. รักความยุติธรรม และกล้าหาญที่จะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคมด้วยปัญญาและสติ โดยคำนึงถึงชนธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรมและความสำคัญแห่งกฎหมาย

14. เข้าร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นอย่างเต็มใจ และเป็นที่ปรึกษา ช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่น เพื่อสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน

อำเภอ สุจริตกุล (2520) ได้สรุปสมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับครูปริญญา จากการประชุมสัมมนาคณะคณาจารย์และศึกษาศาสตร์ ครั้งที่ 8 ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไว้ดังนี้

1. สมรรถภาพทางด้านความรู้ ซึ่งแบ่งเป็นความรู้ด้านวิชาการและวิชาสามัญ ความรู้ในวิชาชีพครู และความรู้ในหน้าที่และงานครู
2. สมรรถภาพทางด้านทักษะในการสอนและการปฏิบัติงานของครู
3. สมรรถภาพด้านคุณธรรมนิยม ได้แก่ มีจริยธรรม มีคุณธรรมของครู และมีคตินิยมในความ เป็นครู

สวัสดี สุคนธรังสี (2517) สรุปถึงสมรรถภาพของครูว่า ควรจะมีลักษณะที่สำคัญ

3 ประการ คือ

1. มีความรู้ในเรื่องเนื้อหาวิชา วิชาครู และวิชาที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน
2. มีทักษะในการสอนและปฏิบัติหน้าที่การงาน
3. มีคุณค่าของความเป็นครู หรือคุณธรรมของครู หรือจรรยาบรรณของครู

สโรช บัวศรี (2515) กล่าวว่า ครูที่มีสมรรถภาพนั้นจะต้อง

1. สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี
2. สามารถอบรม แนะนำ และปกครองได้เป็นอย่างดี
3. สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
4. สามารถสร้างสัมพันธภาพ และร่วมมือกับชุมชนได้เป็นอย่างดี
5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ

นักการศึกษาต่างประเทศได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูไว้ดังนี้

ฮอลล์ และ โจนส์ (Hall and Jones, 1976) จำแนกสมรรถภาพครูออกเป็น

5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านสติปัญญา (Cognitive Competencies) เน้นในด้านความรู้ เชี่ยวชาญ ความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน วิธีสอน การวิเคราะห์โปรแกรมและหลักสูตร
2. สมรรถภาพด้านอารมณ์และจิตใจ (Affective Competencies) เป็นสมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ ความสนใจ และความซาบซึ้งในอาชีพ
3. สมรรถภาพด้านปฏิบัติการ (Performance Competencies) เป็นสมรรถภาพด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน การตั้งคำถาม
4. สมรรถภาพด้านผลการสอน (Consequence or Product Competencies) เป็นสมรรถภาพที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวนักเรียน
5. สมรรถภาพในด้านการศึกษาค้นคว้า (Exploration Competencies) ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวครู

เฮเบอร์แมน และ สตินเนตต์ (Haberman and Stinnett, 1973) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูที่ตีไว้ 9 ประการ คือ

1. ความรู้ในเนื้อหาวิชาและทักษะในด้านการสอน
2. จริยธรรมและค่านิยมของผู้ที่จะเป็นครูเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะค่านิยมของครูจะเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความประพฤติ และการวางตัวของครูในอนาคต
3. มโนทัศน์หรือความคิดรวบยอด ผู้เป็นครูควรจะต้องเลือกเรียนรู้มโนทัศน์ที่สำคัญที่เป็นประโยชน์ ในการทำงานมากกว่าที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอย่างกว้างขวาง
4. สิ่งแวดล้อมทางสังคม ครูจะต้องรู้และเข้าใจถึงความกดดันทางสังคมที่จะเกิดขึ้นแก่เด็ก ดังนั้นครูจะต้องเรียนวิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาทางการศึกษาด้วย
5. จิตวิทยาพัฒนาการ ครูจะต้องรู้และสามารถอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ และสังคมของกลุ่มเด็กที่ตนจะไปสอนได้เป็นอย่างดี
6. หลักการเรียนรู้ ครูจะต้องรู้ว่าโดยทั่วไปธรรมชาติของนักเรียนที่เรียนรู้จะเป็นอย่างไร
7. วิชาครู หลักสูตร ครูทุกหลักสูตรจะต้องจัดให้มีการเรียนการสอนต่าง ๆ
8. ปรัชญาของตนเอง ผู้จะเป็นครูต้องเข้าใจมโนทัศน์เกี่ยวกับตนควบคู่ไปกับการเข้าใจเด็กด้วย
9. การปรับตนให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลง ครูต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงในเรื่องหลักสูตรและวิธีสอน

ไฮเน็ต (Hignet, 1971) มีความเห็นว่า ครูที่มีสมรรถภาพจะต้องประกอบด้วยลักษณะชอบเด็ก ชอบวิชาที่สอน รู้จักเด็กและสนใจเด็ก มีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี ใจกว้าง รอบรู้กว้างขวาง จำแม่น มีอารมณ์ขัน และมีเมตตาธรรม

โอลิเวอร์ และ ฮาโรลด์ (Oliver and Harold, 1965) มีความเห็นว่า ครูที่ดีจะต้องมีลักษณะ 3 ประการ คือ

1. ความรู้ (Knowledge) ได้แก่ ความรู้ด้านวัฒนธรรม ความรู้เรื่องที่จะสอน ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก พัฒนาการของการเรียนรู้ ความรู้ในการปฏิบัติงานครู

2. ทักษะ (Skills) ได้แก่ ทักษะในการใช้ภาษา ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะในการค้นคว้าวิจัย หาความรู้เพิ่มเติมให้ตนเอง และมีนิสัยรักงานครู

3. ความสนใจ (Interest) ได้แก่ สนใจนักเรียน สนใจวิชาที่ต้องสอน สนใจที่จะสอน สนใจโรงเรียนและชุมชน สนใจที่จะพัฒนาวิชาชีพครูให้เจริญก้าวหน้า

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน สรุปได้ว่า สมรรถภาพของครูผู้สอน ประกอบด้วยสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ 3 ด้านดังนี้

1. สมรรถภาพด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะในการสอน ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ที่สามารถทำให้ครูสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สมรรถภาพด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในวิชาที่ตนสอน ความรู้เกี่ยวกับอาชีพครู ความรู้และความกระตือรือร้นจะแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง
3. สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ ได้แก่ คุณลักษณะและเจตคติที่ดีในการดำรงตนตามวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย คุณลักษณะและทัศนคติต่อการสอนและต่อวิชาชีพครู

4. สมรรถภาพครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา

สมรรถภาพครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง ความสามารถของครูระดับก่อนประถมศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และเจตคติ เพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ชุตินา ลวสุตนันท์ (2525) ได้สรุปสมรรถภาพครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาตามแนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาไว้ 3 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านความรู้
2. สมรรถภาพด้านทักษะ
3. สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ

สมรรถภาพด้านความรู้

หนังสือชุดคู่มือครู "การสอนชั้นอนุบาล" (2517) ได้สรุปไว้ว่า ครูอนุบาลควรมีความรู้ด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. ความรู้เรื่องพัฒนาการและความต้องการของเด็ก
2. ความรู้เรื่องโรคเด็ก วิธีป้องกันโรคติดต่อ
3. ความรู้เรื่องอาหารเด็ก
4. สวัสดิการการศึกษา
5. วิธีการช่วยเหลือ แนะนำ ตัดแปลง ส่งเสริมและแก้ไขเด็ก
6. การให้รงานเด็กทำและหางานให้เด็กทำ
7. การจัดตกแต่งห้องเรียน
8. การติดต่อกับผู้ปกครอง

จากการวิเคราะห์หลักสูตรการอบรมครูโรงเรียนราษฎร์ ระดับอนุบาล ที่จัดอบรมให้กับครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา หลักสูตรระยะสั้น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ (2523) โดยกำหนดรายวิชาในหลักสูตรการอบรมไว้ประกอบด้วย

1. พัฒนาการ และจิตวิทยาเด็กก่อนวัยเรียน
2. การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน
 - 2.1 ลักษณะนิสัยที่ควรให้การอบรมแก่เด็ก
 - 2.2 วิธีการเลี้ยงดูเด็ก
3. กิจกรรมสร้างสรรค์ และเกมการศึกษา
4. การปูพื้นฐานทางเพลง ดนตรี จังหวะ เคลื่อนไหวสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
5. เพลงและกิจกรรมเข้าจังหวะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
6. เกมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน
7. อุปกรณ์ประกอบการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับครู
8. การผลิตสื่อการเรียนการสอนประเภทหุ่น หน้ากาก และตัวละคร
9. บทบาทและหน้าที่ครูอนุบาล
10. การทำหนังสือสำหรับเด็ก
11. การปฐมพยาบาลเด็กเล็กและโรคเฉพาะเด็ก
12. โภชนาการสำหรับเด็ก
13. ศิลปะสำหรับเด็ก

14. การสร้างเสริมประสบการณ์ทางภาษาและคณิตศาสตร์สำหรับเด็ก
15. การสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับเด็ก
16. การจัดชั้นเรียน กิจกรรมและกิจวัตรประจำวันสำหรับเด็ก
17. การประเมินผลและการติดตามพัฒนาการของเด็ก

นอกจากสมรรถภาพด้านความรู้แล้ว สมรรถภาพด้านทักษะ ประสบการณ์ของครูระดับก่อนประถมศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สมรรถภาพด้านทักษะ

วีแกนต์ (Weigand, 1974) สรุปว่า ครูที่มีสมรรถภาพสูง ต้องมีทักษะ 7 ด้าน

คือ

1. ทักษะในด้านความมีมนุษยสัมพันธ์
2. ทักษะในด้านการวัดและประเมินผล
3. ทักษะในการจัดลำดับขั้นตอนการสอน
4. ทักษะในการใช้คำถาม
5. ทักษะในการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
6. ทักษะในการเสริมแรงจูงใจ
7. ทักษะในการประเมินลำดับขั้นพัฒนาการของเด็ก

จากการวิเคราะห์แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2536 ปรากฏผลการวิเคราะห์สมรรถภาพด้านทักษะ ประกอบด้วย

1. ทักษะทั่วไปที่จำเป็นสำหรับครูระดับก่อนประถมศึกษา
 - 1.1 การเลือก การเตรียมประสบการณ์และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
 - 1.2 การใช้เทคนิคในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของประสบการณ์แต่ละประเภท
 - 1.3 การใช้หลักจิตวิทยาพัฒนาการประกอบการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ของเด็ก

- 1.4 การใช้วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพการณ์
 - 1.5 การสร้าง การเลือกและการใช้อุปกรณ์ สื่อ ประกอบการเรียน การสอนประกอบกิจกรรมอย่างเหมาะสม
 - 1.6 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการจัดกิจกรรมสอดแทรกเพื่อฝึกความพร้อมแก่เด็กอย่างเหมาะสม
 - 1.7 การสร้างเสริมแรงจูง การกระตุ้นให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรม การกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และการลงโทษอย่างเหมาะสม
 - 1.8 การสร้างและการปลูกฝังระเบียบวินัยในการทำงาน
 - 1.9 การสร้างเสริมนิสัยและจริยธรรมที่ดีแก่เด็ก ตลอดจนวินัยของเด็กในชั้นเรียน
 - 1.10 การสื่อความหมายโดยใช้ภาษาและวิธีที่ง่าย ชัดเจนและถูกต้อง
 - 1.11 การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยใช้วิจารณญาณได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
 - 1.12 การสังเกตจดจำพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง
 - 1.13 การแก้ไขพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหา
 - 1.14 การวัดผลและประเมินผลจากพฤติกรรม พัฒนาการและผลงานของเด็ก
2. ทักษะเฉพาะกิจกรรม
- 2.1 การอธิบาย บรรยายลักษณะเรื่องราวต่าง ๆ ฯลฯ
 - 2.2 การสนทนา การใช้คำถามและการตอบคำถาม
 - 2.3 การเล่าเรื่องราวหรือนิทานโดยเล่าปากเปล่า
 - 2.4 การเล่าเรื่องราวหรือนิทานโดยใช้ภาพประกอบ
 - 2.5 การเล่าเรื่องราวหรือนิทานโดยใช้หุ่นประเภทต่าง ๆ เช่น หุ่นนิ้วมือ หุ่นชักใย หุ่นเลื่อน หุ่นถุงกระดาษ ฯลฯ
 - 2.6 การเลียนแบบ การแสดงท่าทางประกอบและการใช้บทบาทสมมติ
 - 2.7 การออกเสียง การอ่านหนังสือ การอ่านบทกลอนและการพูดคำคล้องจอง

ถึงแม้ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาจะมีสมรรถภาพด้านความรู้ และทักษะ แต่ไม่เพียงพอที่จะทำให้ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาประสบความสำเร็จในการสอน สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การสอนของครูเกิดประสิทธิผล คือ ครูผู้สอนจะต้องมีสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและ เจตคติ

สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ

หนังสือชุดคู่มือครู "การสอนชั้นอนุบาล" (2517) ได้ระบุถึงลักษณะของครูอนุบาลไว้ดังนี้

- มีสุขภาพดี ว่องไว มีความสนุกสนานในการทำงานกับเด็ก
- อารมณ์ดี ใจเย็น พร้อมที่จะตอบคำถามอันไม่รู้จักสิ้นสุดของเด็ก
- รักเด็ก และในเวลาเดียวกันก็ต้องรู้จักทำให้เด็กรัก
- ให้บริการต่าง ๆ โดยไม่เกรงใจว่าจะเป็นหน้าที่ต่ำ
- การแต่งกายสุภาพ กะทัดรัด สวมใส่แล้วเคลื่อนไหวได้สะดวก
- ว่องไว ทันเด็ก ทั้งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและช่วยเหลือเด็ก
- ความรู้กว้างขวางพอที่จะตอบปัญหาซึ่งเด็กซักถามได้ถูกต้อง และให้ประสบการณ์แก่เด็กได้อย่างดี
- รู้จักแบ่งเวลาในการสอน

บุญเยี่ยม จิตรดอน (2520) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะครูอนุบาลที่ดีว่า จะต้องมีความรักเด็กพร้อมที่จะอุทิศสเวลาเพื่อเด็ก พยายามมองหาทางที่จะช่วยให้เด็กไปสู่จุดหมายปลายทางที่ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ และจะต้องยอมรับอุปนิสัยที่ไม่ค่อยดีของเด็กเพื่อหาทางแก้ไข เท่า ๆ กับยอมรับสิ่งที่ดี ครูอนุบาลที่ดีควรเป็นดังนี้

1. จะต้องรักเด็กจริง ๆ สนุกสนานร่วมกับเด็กแต่ละคนอย่างทั่วถึง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง
2. ยอมรับความจริงในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้โอกาสแก่เด็กแต่ละคนได้ประสบผลสำเร็จด้วยความภาคภูมิใจ เรียนรู้ถึงความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับตัวเข้าสังคมกลุ่มต่าง ๆ ได้

2. พยายามมองหาส่วนดีในตัวเด็ก เพื่อใช้วิธีชมเด็กอย่างฉลาดเพื่อให้เด็กที่มีปัญหาได้มีบุคลิกที่ดี

4. ใช้วิธีแนะแนวทางอย่างฉลาด ระมัดระวังเพื่อควบคุมกิจกรรมารยาท รวมทั้งความปลอดภัยและควรปล่อยให้เด็กได้มีส่วนร่วมโดยมีขอบเขต

5. พูดกับเด็กช้า ๆ ชัดถ้อยชัดคำ เพื่อให้เด็กทั้งชั้นได้ยินโดยทั่ว แต่ไม่ถึงกับตะโกน

6. ไม่ดูถูกเหยียดหยามเด็ก และปล่อยให้เด็กหัวเราะเยาะเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิดหรือทำพลาด ความผิดของเด็กส่วนน้อยหรือคนเดียว ไม่ควรให้ทั้งชั้นเดือตร้อน

เบญจา แสงมลิ สมใจ ทิพย์ชัยเมธา และ ละออง ชูติกร (2516) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของครูอนุบาลไว้ดังนี้

1. รักเด็ก ผู้ที่จะเป็นครูอนุบาลหรือผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับเด็กนั้น จะต้องมีความรักเด็กอย่างแท้จริง จึงจะอยู่กับเด็กได้ การรักเด็กเป็นความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง มีเฉพาะบุคคล

2. ยิ้มแย้มแจ่มใส ครูอนุบาลควรจะเป็นบุคคลที่ยิ้มแย้มง่าย มองดูว่าเรื่องแจ่มใส น่าพูดน่าคบหาสมาคมด้วย ทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้รู้สึกอบอุ่น

3. เมตตากรุณา ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ปกติเด็กเล็ก ๆ จะมีจิตใจอ่อนโยน ถ้าครูปกครองดูแลเด็กด้วยความเมตตากรุณา จะทำให้เด็กว่าง่ายและเป็นคนดี เมื่อเติบโตขึ้นก็จะมีใจเมตตากรุณาเช่นเดียวกับครู

4. อารมณ์ดี ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่โกรธง่าย ไม่โมโหง่าย ไม่ตกใจและตื่นเต้นจนเกินไป และมีอารมณ์ร่วมกับเด็กด้วย

5. ใจเย็น ครูอนุบาลจะต้องเป็นคนใจเย็น เนื่องจากอยู่กับเด็กเล็ก ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กจะมีอยู่เสมอ บางครั้งเกี่ยวโยงไปถึงผู้ใหญ่ด้วย อาจจะได้รับคำต่อว่าหรือกล่าวหาต่าง ๆ จึงต้องหัดให้เป็นคนใจเย็น รู้จักรับฟัง พิจารณาเรื่องราวและชี้แจงอย่างมีเหตุผล

6. ออดทน การอบรมดูแลเด็กนั้น ครูจะต้องฝึกตนเองให้มีความอดทน เพราะเด็กยังไม่สามารถเข้าใจและทำอะไรได้เท่าผู้ใหญ่ จึงต้องใช้เวลาและความอดทนอย่างมากในการฝึกอบรมเด็ก

7. ชยัน ผู้ที่อยู่กับเด็กนั้นต้องเป็นผู้ที่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ ไม่เบี่ยงบ่ายในการทำงาน ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอไม่ดูตาย ชยันทำงานให้สำเร็จไปด้วยดี
8. ชื่อสัตย์ ครูอนุบาลต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ของตน ซื่อตรงต่อผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้เด็กประพฤติตามหรือทำการฝีมือได้ เล่นดนตรีได้ เหล่านี้จะช่วยในการสอนเด็กได้
9. ยุติธรรม ผู้ที่สอนเด็ก ๆ ควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมอย่างยิ่ง การอยู่กับเด็กนั้น จะพบปัญหาซึ่งเด็กกระทำอยู่เสมอ จึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบ ตัดสินตามเหตุผล โดยวางตนเป็นกลางจริง ๆ
10. ตัดสินใจดี ผู้ที่อบรมดูแลเด็กนั้น ต้องเป็นผู้รู้จักเหตุและผล มีความรอบคอบ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สามารถตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แก้ปัญหาได้
11. คล่องแคล่ว ว่องไว การอยู่กับเด็กเล็ก ๆ ซึ่งซุกซนและเคลื่อนไหวอยู่เสมอ นั้น ครูอนุบาลจึงควรคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง สามารถติดตามเด็กได้ทัน
12. ทรวทตรงและทำทางดี ครูอนุบาลจะฝึกในการนั่ง การเดิน การยืนให้ถูกต้อง ระวังให้ทรวทตรงตัวตรงอยู่เสมอ เพื่อเป็นแบบอย่างของนักเรียน
13. วาจาสุภาพ ผู้ที่อยู่กับเด็ก ๆ นั้น ต้องระวังอย่างยิ่งในการพูด ด้วยเด็กนั้นอยู่ในระยะที่การเรียนรู้ทางภาษากำลังเจริญ เด็กจะจดจำสิ่งที่ได้ยินและพูดตาม การพูดกับเด็กและหัดให้เด็กกล่าวคำสุภาพเสมอ จะทำให้เด็กมีวาจาดี
14. กิริยามายาพดี ครูเด็กเล็ก ๆ ควรจะมีกิริยาเรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ รู้จักกาลเทศะ รู้จักมารยาทต่าง ๆ ที่ใช้ในสังคม เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เด็ก และหัดให้เด็กประพฤติตาม
15. ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก เด็กเล็ก ๆ นั้นยังต้องการความดูแลอย่างใกล้ชิด ครูสอนเด็กเล็กควรให้ความอบอุ่นแก่เด็กเสมือนคนในครอบครัวของเด็กเอง สิ่งนี้เป็นเครื่องช่วยให้เด็กอยากมาโรงเรียน
16. เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ครูสอนเด็กเล็ก ๆ นั้นควรมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัย 2-7 ปี และสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กได้
17. ชอบศิลปะ ครูที่สอนเด็กนั้น ถ้าสามารถวาดเขียนได้ ร้องเพลงได้หรือทำการฝีมือได้ เล่นดนตรีได้ เหล่านี้จะช่วยในการสอนเด็กได้

18. สุขภาพดี ครูควรรักษาสุขภาพให้แข็งแรง ยิ่งอยู่กับเด็กเล็กมากเท่าใด ครูจะต้องระมัดระวังในเรื่องสุขภาพให้มาก และครูอนุบาลควรมีสุขภาพดี เนื่องจากต้องพูดต้องเคลื่อนไหวอยู่เสมอ บางทีก็เล่นกับเด็กด้วย

19. แต่งกายดี ครูที่อยู่กับเด็กควรรู้จักแต่งกายให้น่าดู สะอาด เรียบร้อย เด็ก ๆ นั้นรักครู จึงชอบมองดูครู และจดจำสิ่งต่าง ๆ ของครูด้วย การที่เด็กได้เห็นสิ่งรอบตัวของเด็กดีงาม มีระเบียบ เด็กก็จะเป็นผู้มีระเบียบไปด้วย

20. เข้ากับบุคคลอื่นได้ ครูอนุบาลนั้นไม่เพียงแต่รู้จักเข้ากับเด็กได้ ควรจะฝึกให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ด้วย เพราะครูที่อยู่กับเด็กนั้น จำเป็นจะต้องพบปะกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ เช่น ผู้ปกครองของเด็ก เจ้าหน้าที่โรงเรียน แพทย์ พยาบาล ตำรวจจราจร และบุคคลอื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับเด็ก

สเตจแมน (Stegeman, 1957) ได้สรุปลักษณะของครูอนุบาลไว้ คือ ครูอนุบาลจะต้องหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้เด็กเสื่อมความเคารพ ครูควรแต่งกาย สะอาด มีสีสันทนารักเป็นที่ประทับใจแก่ผู้พบเห็น เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี มีอารมณ์ขัน มีความรักและเข้าใจในตัวเด็ก มีความอดทน มีการควบคุมตนเอง ไม่กลัวงานหนัก มีความสามารถและเต็มใจในการเข้ากับสังคม มีประสบการณ์การสอนเด็กเล็ก มีความรู้เรื่องจิตวิทยาเด็ก สุขภาพของนักเรียน ความรู้ด้านงานฝีมือ ศิลปะและดนตรี นอกจากนี้ครูยังต้องมีความรู้ด้าน วิธีสอนแบบประชาธิปไตย มีน้ำเสียงที่น่าฟังและสามารถที่จะทำให้เด็กมีความสุขสนุกสนานได้ตลอดเวลา

จากการวิเคราะห์แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2536 พบว่า สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา มีดังนี้

1. มีสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตที่ดี
2. มีสุขนิสัยและสุขปฏิบัติที่ดีและสม่ำเสมอ
3. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีสีสันทนเหมาะสม
4. มีกิริยามารยาทดี
5. การนั่ง การเดิน การยืน ถูกสุขลักษณะ
6. มีอารมณ์ขัน สนุกสนาน ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส
7. มีอัธยาศัยและมนุษยสัมพันธ์ดี

8. นุดจาไฟเราะ นำฟิง สุภาพเรียบร้อย เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
9. เป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี
10. ชวนอธิบายและใช้อุปกรณ์ประกอบการอธิบาย
11. เห็นความสำคัญของการใช้ภาษา การถ่ายทอดความรู้และประโยชน์ของการ

ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

12. รู้จักนำเศษวัสดุมาใช้ให้เป็นประโยชน์
13. เห็นความสำคัญของศิลป วัฒนธรรม จริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี
14. รักธรรมชาติและสิ่งสวยงาม
15. ช่างสังเกตและจดจำสิ่งต่าง ๆ
16. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
17. ชอบค้นคว้าหาความรู้ สรรหากิจกรรมใหม่ ๆ สนใจและติดตามข่าว

เหตุการณ์รอบตัวอยู่เสมอ

18. มีความรัก สนใจ ห่วงใย และเอาใจใส่เด็ก
19. มีจริยธรรมประจำใจ เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี
20. ยอมรับความคิดเห็นและความแตกต่างของเด็กทางด้านความต้องการ ความสามารถ ความถนัดตามธรรมชาติ ตลอดจนความแตกต่างทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

21. มีความอดทนและมีกำลังใจเข้มแข็ง
22. เชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก
23. กล้าตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

5. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา

จากการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ได้นำมาสรุปเป็นขอบเขตของการศึกษาความต้องการ (Need) โดยพิจารณาควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาที่ควรจะเป็น หรือที่ต้องการในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น ครูผู้สอน

ระดับก่อนประถมศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

2 ด้าน คือ

5.1 ความรู้ด้านเนื้อหาวิชา

5.2 ความรู้ด้านวิชาชีพครู

5.1 ความรู้ด้านเนื้อหาวิชา

จากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ ตลอดจนกิจกรรมเสนอแนะ จากเอกสารการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2536 พบว่า ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาในการสอนระดับก่อนประถมศึกษามีดังนี้

ความรู้เนื้อหาด้านการเตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาควรมีความรู้ด้านการเตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย ในเรื่องความพร้อมของเด็กในการฟัง การพูด การอ่านออกเสียง การเขียนหรือการลากเส้น เรื่องขั้นตอนในการสอน ฟัง พูด อ่านออกเสียง และการเขียนหรือการลากเส้น เรื่องฝึกมารยาทในการพูด การฟัง การใช้ภาษาและถ้อยคำที่สุภาพ เรื่องการฝึกพูดเพื่อสื่อความหมายและการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ

ความรู้เนื้อหาด้านการเตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ ความรู้เนื้อหาด้านการเตรียมการสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ที่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาควรมี คือ เรื่องการฝึกเปรียบเทียบสิ่งของที่อยู่รอบตัว เรื่องการฝึกนับจำนวนสิ่งของและลำดับตัวเลข โดยรู้ค่าและความหมาย การสอนลักษณะรูปทรงและเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปทรง การเปรียบเทียบความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ มากกว่าสองสิ่งในเรื่องขนาดจำนวน ระยะทาง น้ำหนัก และระดับ (สูง-ต่ำ) การจัดหมวดหมู่ และแยกเป็นหมู่ย่อยโดยการเพิ่มขึ้นหรือลดลง การรู้ตำแหน่งสิ่งต่าง ๆ และเรื่องความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านศาสตร์

ความรู้เนื้อหาด้านการเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ ครูระดับก่อน-ประถมศึกษาควรมีความรู้เนื้อหาด้านการเตรียมการสร้างเสริมประสบการณ์ และเสริมสร้างลักษณะนิสัย ในเรื่องส่วนประกอบของร่างกาย หน้าที่และการระวังรักษาความปลอดภัยเรื่องสุขนิสัยและสุขปฏิบัติต่าง ๆ ที่พึงฝึกเป็นประจำ การป้องกันโรคต่าง ๆ และการรักษาตัวให้ปลอดภัยจากโรค การป้องกันและหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก เรื่องสมาชิกในครอบครัวและความสำคัญของสมาชิกในครอบครัว หน้าที่และการปฏิบัติตนในครอบครัว หน้าที่

และการปฏิบัติตนในครอบครัว เรื่องสิ่งของในบ้านและการดูแลสิ่งของในบ้าน โรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียน หน้าที่และการปฏิบัติตนในโรงเรียน มารยาทและสุขลักษณะในการนั่ง ยืน เดิน และนอน สถานที่ บุคคลสำคัญ วันสำคัญ เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่สำคัญ ธรรมชาติวิทยาของสิ่งที่อยู่รอบตัว

ความรู้เนื้อหาด้านการเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย ความรู้เนื้อหาด้านการเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย ที่ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาควรมี คือเรื่อง จริยธรรมที่เด็กควรประพฤติปฏิบัติ พื้นฐานศิลปะสำหรับเด็ก เช่น วาดภาพ ระบายสี หยดสี เป่าสี ละเลงสี ตะแฉี่ พิมพ์ภาพ ปั้น พับ ฉีก ตัดปะ ฯลฯ พื้นฐานทางเพลง จังหวะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและกิจกรรมเข้าจังหวะ การปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ค่านิยมไทย และเรื่องความมีระเบียบวินัย มารยาทที่งดงามของสังคม

5.2 ความรู้ด้านวิชาชีพครู

ความรู้ด้านวิชาชีพครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา คือ

ความรู้ด้านการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ครูผู้สอนระดับก่อน-ประถมศึกษา ควรมีความรู้ในเรื่องแนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา บทบาท และหน้าที่ของครูระดับก่อนประถมศึกษา จิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาวัยเด็ก จิตวิทยา สำหรับครูในการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก การจัดชั้นเรียน กิจกรรมและกิจวัตรประจำวัน สำหรับเด็ก กิจกรรมสร้างสรรค์ เกมการศึกษาและเกมสำหรับเด็ก การสร้าง การเลือก การใช้ ตลอดจนการเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์การเรียนการสอน การประเมินผลและการติดตามผลพัฒนาการของเด็ก

ความรู้ด้านการดูแลเด็ก ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ควรมีความรู้ในเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็ก โภชนาการสำหรับเด็ก การปฐมพยาบาลเด็กเล็ก และโรค เฉพาะเด็กเบื้องต้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาติดตามผลการดำเนินงาน โครงการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (รายงานสรุปผลและการดำเนินงานของ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530-2539) สรุปปัญหาการดำเนินงาน
ได้ดังนี้

1. ขาดแคลนสื่อและเครื่องเล่นสำหรับดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้
สอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์
2. จัดบริการการศึกษายังไม่ทั่วถึง กล่าวคือ ในปี 2534 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดแผน
พัฒนาการศึกษาฉบับที่ 6 มีเด็กกลุ่มอายุ 4-5 ปี จำนวน 2,519,112 คน แต่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สามารถรับเด็กเหล่านี้เข้าเรียนได้เพียง 907,910 คน
คิดเป็นร้อยละ 36.04 เท่านั้น
3. ขาดแคลนอัตรากำลังครูอนุบาลที่เข้ามาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ ได้ให้ครูที่ทำการสอนในระดับประถมศึกษา ทำการสอนระดับก่อนประถมศึกษา
ด้วย ทำให้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาไม่ครบชั้นเรียน จำนวน 2,094 โรงเรียน
4. ได้รับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ในช่วงของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 6
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ไม่เคยได้รับงบประมาณสนับสนุนการจัด
การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเต็มตามแผนที่วางไว้ในแต่ละปี ทำให้ต้องมีปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงแผนและกิจกรรมให้ลดลงทุกปี

อัญชลี ไตอุส่าห์ (2533) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามแผนงานจัดการศึกษาระดับ
ก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
เขตการศึกษา 1

ผลการวิจัยพบว่า

การเตรียมการดำเนินการดำเนินงาน มีการเตรียมการดำเนินงานด้วยการศึกษานโยบายและแนวทางการดำเนินงานจากเอกสารของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
โรงเรียนและศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีการกำหนดนโยบายและแผนงาน
เตรียมบุคลากร ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เตรียมงบประมาณ และเตรียมการ
ประเมินผล ปัญหาสำคัญที่พบในการเตรียมการดำเนินงาน คือ การอบรม ประชุมสัมมนา
ใช้เวลาน้อยเกินไป บุคลากรมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอ การประสานงานขาดการติดตาม
ประเมินผลงานแต่ละขั้นตอน และขาดงบประมาณจัดทำเครื่องมือประเมินผล

ชูลี ช่วยเอื้อ (2533) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า การใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ของผู้บริหารและครูผู้สอนในด้านการแปลงแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาไปสู่การจัดประสบการณ์และกิจกรรม มีเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาระดับนี้ คือ ส่งเสริมพัฒนาการตามวัยของเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กวัย 4-5 ปี ให้ความพร้อมทุกด้าน มีส่วนน้อยที่จัดประสบการณ์เพื่อมุ่งให้เด็กอ่านได้ เขียนได้ และคิดเลขได้ ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา พบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่คัดเลือกครูเข้าสอน โดยพิจารณาผู้ที่มีวุฒิทางด้านอนุบาลศึกษา ผู้ให้การนิเทศส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ด้านอนุบาลศึกษา กิจกรรมการนิเทศที่ใช้มากที่สุด คือ การประชุมปรึกษาหารือ และเทคนิคและกลวิธีสอนที่ครูผู้สอนนำมาใช้มากที่สุด คือ การให้เด็กทำงานเป็นกลุ่ม ด้านการจัดประสบการณ์และกิจกรรมชั้นอนุบาลศึกษา ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมตามที่กำหนดในแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลของสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษา ปัญหาการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ด้านอนุบาลแตกต่างกัน ครูขาดแหล่งความรู้ที่จะศึกษาค้นคว้า และไม่ได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรม ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือครูอนุบาลได้

งามนิจ วิทย์บำรุง (2533) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น

ปัญหาที่พบจากการวิจัย คือ เอกสาร คู่มือเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณไม่เพียงพอ ห้องเรียนไม่เพียงพอ ไม่เป็นสัดส่วนและคับแคบ นอกจากนี้ยังพบว่า ขาดวิทยากรที่จะแนะนำให้ความรู้

รัตนา สาหรัยทอง (2532) ได้ศึกษาการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียน โครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 6

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารทุกคนไม่เคยศึกษาทางด้านอนุบาลศึกษา ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษา มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาอนุบาลศึกษา 1-2 ปี จุดหมายหลักในการจัดการศึกษาระดับนี้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเท่านั้น ครูผู้สอนชั้นอนุบาลมีความสมัครใจสอนแต่ไม่ถนัดในการสอน การเพิ่มพูนความรู้และทักษะ โดยการเข้ารับการอบรม ที่ตั้งของห้องเรียนชั้นอนุบาลตั้งอยู่ในอาคารเรียนชั้นล่างสุด ซึ่งเป็นทั้งห้องเรียนและห้องเล่น โดยมีการจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนมากกว่านอกห้องเรียน แต่วัสดุอุปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอ ตารางกิจกรรมประจำวันที่ใช้ปรับปรุงจากของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยสลับเปลี่ยนเวลาทำกิจกรรม กิจกรรมที่ทำได้ยาก คือ เกมการศึกษา กิจกรรมเสริมที่จัดมาก คือ เพลง ในการวัดและประเมินผลใช้วิธีการสังเกต

ปัญหาที่พบ คือ สื่อ วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา ไม่เพียงพอ เอกสารเกี่ยวกับการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา ได้รับไม่เพียงพอ และได้รับเอกสารล่าช้า สติปัญญาและความสามารถของนักเรียนในห้องเรียนแตกต่างกันมาก

เมธา ปรารงค์แสงวิไล (2532) ได้ศึกษาการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนโครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 5

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษามีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลศึกษา 1-2 ปี นโยบายในการจัดการศึกษาระดับนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา ครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษาสมัครใจสอนและถนัดในการสอนมีการเพิ่มพูนความรู้และทักษะ โดยการเข้ารับการอบรม ห้องเรียนชั้นอนุบาลศึกษาอยู่ชั้นล่างสุดของอาคารมีแสงสว่างเพียงพอ การระบายถ่ายเทอากาศดี พื้นที่ห้องกว้างขวาง ตารางกิจกรรมประจำวันที่ใช้ปรับปรุงจากของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยสลับเปลี่ยนเวลาทำกิจกรรม กิจกรรมที่ทำได้ยาก คือ เกมการศึกษา กิจกรรมเสริมที่จัดมาก คือ เพลง การวัดและประเมินผลพัฒนาการ ใช้วิธีสังเกต

ปัญหาที่พบ คือ เอกสาร สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาไม่เพียงพอ ระดับสติปัญญาและความสามารถของนักเรียนแตกต่างกันมาก

จารุณี บุญคง (2530) ศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนในชั้นเด็กเล็กของครูโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 7 พบว่า ครูประถมศึกษามีความต้องการการนิเทศการสอนในชั้นเด็กเล็ก ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด คือ ต้องการให้ศึกษานิเทศก์ช่วยนิเทศครูชั้นเด็กเล็กที่ขาดประสบการณ์

บึงอร ภูมิชาติ (2530) ได้ศึกษาการใช้แนวการจัดประกอบชั้นเด็กเล็ก/อนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก/อนุบาลทุกคนไม่เคยศึกษาทางด้านอนุบาลศึกษา และมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็ก 1-2 ปี จุดหมายหลักในการจัดการศึกษาระดับนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาแก่เด็ก วิธีการพัฒนาสมรรถภาพของครูผู้สอน คือ การศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และการเข้ารับการอบรมระยะสั้น ที่ตั้งของห้องเรียนชั้นเด็กเล็ก/อนุบาล ตั้งอยู่ในอาคารเรียนเดียวกับชั้นเรียนระดับอื่นแต่อยู่ชั้นล่างสุด ซึ่งเป็นทั้งห้องเรียนและห้องเล่น โดยมีการจัดวัสดุและอุปกรณ์สำหรับจัดกิจกรรมในที่เก็บที่เคลื่อนที่ได้ แต่วัสดุอุปกรณ์มีจำนวนไม่เพียงพอ ตารางกิจกรรมประจำวันที่ใช้ยึดตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีการจัดกิจกรรมภายในมากกว่าภายในห้องเรียน และกิจกรรมที่จัดมากก็คือกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมที่จัดมาก คือ เพลง ในการวัดและประเมินผลใช้วิธีการสังเกตมากที่สุด ส่วนเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของระดับพัฒนาการต่าง ๆ คือ ร้อยละ 60 ขึ้นไป

กอบกมล พรหมา (2529) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูอนุบาล เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนสำหรับครูอนุบาลในเรื่องงานนิเทศการศึกษามูลค่าการที่ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา กิจกรรมการนิเทศการศึกษา และปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการนิเทศการศึกษภายในโรงเรียนเกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษานั้น ผู้บริหารและครูมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งตรงกัน คือ นิเทศการผลิตสื่อการสอนและแบบฝึก เพื่อประกอบการจัดประสบการณ์เสริมความรู้แก่เด็กสำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการนิเทศนั้น ผู้บริหารและครูมีความเห็นตรงกัน คือ ปัญหาครูอนุบาลส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีดำเนินงานนิเทศ ปัญหาการติดตามผลและประเมินผลโครงการน้อยเกินไป ปัญหา

บุคลากรไม่มีเวลาในการปฏิบัติงานนิเทศ เพราะมีงานล้นอยู่ ครูอนุบาลไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือในการร่วมกิจกรรมการนิเทศ ปัญหาขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมการนิเทศ ปัญหาโรงเรียนขาดเครื่องมือเครื่องใช้ในการนิเทศปัญหาการวางแผนงานต่าง ๆ ในการนิเทศไม่ได้เกิดขึ้นจากการสำรวจ ปัญหาความต้องการ

ทวี แทนหนู (2522) ได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนชั้นเด็กเล็กในสามจังหวัดภาคใต้ของไทยในด้านสภาพแวดล้อมทางภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม การบริหารและการนิเทศการศึกษา ครูผู้สอน หลักสูตรแบบเรียน คู่มือครู สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ผลการวิจัยปรากฏว่าปัญหาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน การบริหารและการนิเทศการศึกษา หลักสูตรแบบเรียน คู่มือครู การวัดผลและประเมินผล และครูผู้สอน

จากทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาหลักที่พบได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดการเตรียมความพร้อมให้กับครูผู้สอนก่อนการปฏิบัติงาน เพราะครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาส่วนใหญ่ มิได้สำเร็จการศึกษาด้านอนุบาลศึกษา หรือปฐมวัยโดยตรง จึงจำเป็นต้องมีการให้ความรู้ก่อนการปฏิบัติงาน และในการให้ความรู้ที่ผ่านมา ยังขาดการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งประเด็นที่สำคัญในการดำเนินการ ได้แก่ การศึกษาความต้องการที่จะได้รับการอบรม ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ มีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการการนิเทศของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร หรือผู้มีหน้าที่ในการนิเทศการสอนในการจัดโครงการนิเทศการสอนได้ตรงกับความต้องการของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาที่แท้จริง